Lang leve het verschil, weg met de fragmentatie!

Eind oktober bracht de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid een tweede rapport uit in een reeks over maatschappelijke verschillen. In *Gescheiden werelden*? heeft de WRR zich gebogen over de vraag of Nederland is op te delen in langs elkaar heen levende groepen waarbij het opleidingsniveau de nieuwe maatschappelijke scheidslijn vormt. Hij concludeert dat van een maatschappelijke scheidslijn nog geen sprake is, maar dat er wel reden is voor ongerustheid of in ieder geval alertheid.

door Rien Fraanje

Na het baanbrekende boek *Diplomademocratie* van Mark Bovens en Anchrit Wille wisten we al dat de politiek wordt gedomineerd door hoger opgeleiden. Zeker in Den Haag maar ook in de provincie- en gemeentehuizen is een onevenredig groot aantal volksvertegenwoordigers in het bezit van een HBO- of universitair diploma. Bovendien weten hoger opgeleiden beter de weg naar het gemeentehuis of het Binnenhof te vinden als zij zich ergens boos of zorgen over maken. Omdat hoger opgeleiden andere onderwerpen belangrijk vinden en bovendien over veel onderwerpen anders denken dan lager opgeleiden, worden mensen met een lager opleidingsniveau in onze democratie gebrekkig gerepresenteerd.
Het SCP had al aangetoond dat hoger opgeleiden gemiddeld zeven jaar langer (!) leven dan lager opgeleiden en bovendien meer dan tien jaar (!) langer leven in goede gezondheid. Bovendien zijn lager opgeleiden vaker en eerder werkloos en is hun inkomen afgelopen decennia aanzienlijk minder snel gestegen.
De WRR voegt daar in *Gescheiden werelden?* nu aan toe dat hoger en lager opgeleiden steeds meer langs elkaar heen leven. Ze hebben een verschillende smaak voor humor, muziek, televisieprogramma's, cultuur en laten zich bovendien door andere media informeren over het nieuws. Alleen het NOS Journaal weet mensen met verschillende achtergronden op hetzelfde tijdstip en dezelfde zender achter de tv te krijgen. De onderzoekers concluderen dat het steeds makkelijk is geworden om elkaar te vermijden en steeds moeilijker om te ontmoeten.
Christendemocraten hebben een ingewikkelde verhouding tot verschillen. Hun mens- en maatschappijvisie maakt dat zij ieder mens waarderen om wie zij zijn. Verschil is mooi en geeft een samenleving creativiteit en veerkracht. Ieder mens telt. De christendemocratie heeft dus weinig met de sociaaldemocratische behoefte om vanuit de gedachte iedereen gelijke kansen te geven per saldo iedereen gelijk te maken door ernaar te streven dat iedereen naar het HBO of de universiteit kan. Een ambacht leren door te werken met je handen en vakmanschap wordt door christendemocraten op waarde geschat. Tegelijk hebben christendemocraten niets op met het liberale idee dat mensen over hun eigen lot kunnen beschikken; als je maar hard genoeg werkt ligt de wereld aan je voeten. Een christendemocraat weet dat de wereld onvolkomen is en dat onrechtvaardigheid om een politieke correctie vraagt.

Opdracht

Dus wanneer verschillen uitmonden in onrechtvaardigheid, de sociale cohesie ondermijnen en maatschappelijke fragmentatie in de hand werken, trekken christendemocraten een lijn. En dat is precies wat er nu aan de hand lijkt te zijn. De christendemocratie kan dit thema van ongelijkheid daarom niet links laten liggen.
Op nationaal niveau levert dat urgente vragen op over ons onderwijssysteem. In vergelijking tot veel andere landen blijken wij bijvoorbeeld onze kinderen op erg jonge leeftijd te selecteren voor het voortgezet onderwijs. Bovendien is de maatschappelijke waardering om moeilijk te doorgronden redenen voor het vmbo en mbo laag; hoe kunnen we ambachtelijkheid en vakmanschap weer de waardering geven die het verdient?
Ook op lokaal en provinciaal niveau vraagt de groeiende scheidslijn van het opleidingsniveau om aandacht. Geeft een gemeenteraad subsidie aan activiteiten die de afzonderlijke groepen samenbrengt of is het de moeite waard om van ontvangers van gemeentelijke gelden te vragen met plannen te komen die mensen met een verschillende (opleidings-) achtergrond samenbrengt? En wanneer u als raadslid bestemmingsplannen bespreekt, kunt u ook kritisch bekijken of de inrichting van een wijk bijdraagt aan ontmoeting of juist aan de bestendiging van een figuurlijke metaforische scheidslijn in een letterlijk bestaande fysieke scheidslijn. •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt hoe je vanuit christendemocratisch perspectief kunt kijken naar een voor CDA-politici en bestuurders min of meer actueel thema.